

ZPRAVODAJ

Vydává
Národní informační,
vzdělávací
a osvětové středisko
bezpečnosti práce
při Výzkumném ústavu
bezpečnosti práce, v. v. i.

www.suip.cz www.ceskyfocalpoint.cz
www.bozpinfo.cz www.vubp.cz

číslo 2/2018

EVROPSKÁ KAMPAŇ BOZP PRO LÉTA 2018–2019 ZAČÍNÁ

Pro léta 2018–2019 připravila Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) další ze svých kampaní, tentokrát zaměřenou na nebezpečné látky na pracovišti. Nová kampaň nese název „Zdravé pracoviště má nebezpečné látky pod kontrolou“. Toto téma bylo zvoleno proto, že v Evropské unii je nebezpečným látkám v práci vystaven velký počet lidí, tato nebezpečí často nejsou vidět nebo se o nich dostatečně neví, a nemusejí být proto řádně řešena. Prostřednictvím vzájemné spolupráce mohou vedení a pracovníci budovat silnou kulturu prevence rizik, v rámci níž je součástí prevence a ochrany nahrazování látek jinými, bezpečnějšími. Klíčovým krokem v tomto procesu je kompletní hodnocení rizik.

Hlavní cíle kampaně:

- zvýšit povědomí o důležitosti předcházení rizikům vyplývajícím z nebezpečných látek,
- podpořit posuzování rizik pomocí poskytování informací o praktických nástrojích a vytváření příležitostí ke sdílení osvědčených postupů,
- zvýšit povědomí o rizicích spojených s expozicí karcinogenů při práci prostřednictvím podpory výměny osvědčených postupů,
- zaměřit se na skupiny pracovníků se specifickými potřebami a vyššími riziky a poskytovat jim na míru uzpůsobené informace i příklady osvědčených postupů (například mladí učni nebo rozdíl mezi muži a ženami),
- zvýšit vědomosti o příslušných právních předpisech.

Více informací o kampani lze najít na <https://osha.europa.eu/cs/healthy-workplaces-campaigns/dangerous-substances-18-19> a na <http://www.ceskyfocalpoint.cz/?cat=10>.

Soutěž Správná praxe

Soutěž Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště je významnou součástí každé kampaně. Soutěž pořádá agentura EU-OSHA ve spolupráci s členskými státy a předsednictvími Rady EU s cílem ocenit mimořádné a inovativní příspěvky k bezpečnosti a ochraně zdraví na pracovišti. Soutěž Ceny za správnou praxi též slouží jako platforma pro sdílení a propagování příkladů správné praxe v celé Evropě.

Tento ročník soutěže by měl představit příklady, které ukazují celostní přístup k řízení BOZP a skutečná zlepšení při používání nebezpečných látek a manipulaci s nimi s cílem

zajistit bezpečné a zdravé pracovní podmínky. Agentura EU-OSHA vítá přihlášky od všech zainteresovaných organizací a jednotlivců z celé Evropy i od zprostředkujících subjektů, jako jsou sociální partneři, pracovníci a odborníci zabývající se BOZP a poradci v oblasti BOZP na úrovni pracovišť. Všechny přihlášky nejprve posuzuje tripartitní síť na vnitrostátní úrovni. Vybraní vítězové v jednotlivých zemích jsou poté nominováni na účast v celoevropské soutěži.

Více informací:

<https://osha.europa.eu/cs/healthy-workplaces-campaigns/awards/good-practice-awards> nebo na http://www.ceskyfocalpoint.cz/?page_id=25.

Přihlášky do soutěže zasílejte na adresu:

Jana.Hampestova@mpsv.cz

Mgr. Alena Horáčková,
Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.

ZAJÍMAVOSTI Z NELEGÁLNÍHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZINCŮ

Výkon kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání je, stejně jako jakýkoliv jiný výkon státní správy, bezpochyby velmi zodpovědnou a náročnou činností. Při výkonu samotných kontrol může pochopitelně docházet i k situacím, které mohou působit stresově jak na kontrolní pracovníky (inspektory), tak i na samotné kontrolované osoby (kontrolované subjekty – společnosti), nebo dokonce i na samotné zaměstnance – cizince. Značné množství kontrol nelegálního zaměstnávání cizinců je pak realizováno ve spolupráci s Policií České republiky – Službou cizinecké policie. Ačkoliv může při provádění kontrolní činnosti docházet ke stresovým situacím, vyskytují se i situace, které mohou působit úsměvným dojmem.

Několik takových zajímavých situací lze samozřejmě uvést. Příkladem může být kontrola provedená ve spo-

lupráci s Policií České republiky na rekonstruovaném úseku blíže nespecifikované české dálnice. Pomocné stavební práce zde prováděla skupinka cizinců původem z Ukrajiny. Tyto osoby byly vybaveny reflexními vestami, na kterých bylo uvedeno logo společnosti, pro kterou pracují, včetně jejího názvu. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto osoby neměly vydaná povolení k zaměstnání ani platná pobytová pracovní víza, byly zadrženy ze strany PČR a bylo s nimi zahájeno správní řízení. Společnost, která tyto osoby na dotčené pracoviště vyslala za účelem práce, pak tvrdila, že tyto osoby na kontrolovaném pracovišti fakticky nepracovaly, ale byly zde pouze na exkurzi, aby zjistily, jak se staví silnice v západní Evropě a mohly následně obdobnou praxi aplikovat ve své domovské zemi při stavbě silnic.

Při jiné kontrolní akci prováděné ve spolupráci s Policií České republiky, při které byl k zajištění kontrolovaného areálu použit i psův od se služebním psem, došlo k další úsměvné situaci. Kontrolovaný areál se nacházel za vesnicí a těsně sousedil s přilehlým lesem. V areálu pak bylo ze strany PČR zajištěno větší množství nelegálně pracujících cizinců, zajištěna byla dokonce i evidence pracovní doby, která jasně dokládala, kolik osob se mělo nacházet na pracovišti. Následným porovnáním této evidence a zadržovaných osob bylo zjištěno, že dvě osoby chybí. Za pomoci služebního psa pak bylo provedeno pátrání v nejbližším okolí, přičemž policií byli v blíž-

kém lese zadrženi dva cizinci. Tyto osoby byly oblečeny v pracovních oděvech s logem a názvem zaměstnavatele, byly znatelně ušpiněny od barev a ředidel, se kterými přišly do styku při výkonu práce, na obličejích rovněž měly respirátory, avšak vehementně tvrdily, že žádnou práci nikde nevykonávaly a jsou pouze v lese na procházce na houbách.

Jako poslední zajímavost lze uvést kontrolu provedenou v součinnosti s Policií České republiky na jedné z mnoha staveb bytových domů v okrese Praha-západ. Při této kontrolní akci byl kontrolován muž – cizinec, který při kontrole předložil k ověření totožnosti rumunský občanský průkaz. Současně s prokázáním totožnosti však tento muž sdělil, že doklad mu obstaral za nespécifikovanou finanční částku kamarád v Praze a že tento doklad je padělaný. Muž dále uvedl, že je občanem Kazachstánu, avšak svůj oficiální doklad totožnosti ztratil a kazašský pas mu v Praze nikdo vyrobit nechtěl, proto se spokojil s tím rumunským.

Uvedené příklady dokumentují situace, kdy výkon kontroly prováděné státní správou, který je především velmi zodpovědnou a vážnou činností, může v některých případech přivodit i na první pohled úsměvné chvíle.

Ing. Michal Mareček
inspektor oddělení inspekce NLZ
Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj

ŘETĚZENÍ PRACOVNÍCH POMĚRŮ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Akademická půda je specifickým pracovním prostředím, a to především typickým během akademického roku ve dvou semestrálních úsecích s výkyvy požadavků na personální zajištění výuky, pracovní náplní rozdělenou povětšinou na pedagogickou a vědeckou, resp. další tvůrčí činnost, částečně autonomní organizací rozvrhu pracovní doby samotnými zaměstnanci, ale také prolínáním pracovních úkolů daných evropskými projekty, kterým se původní pracovní poměr v různé formě podřizuje (včleněním do stávajícího úvazku nebo uzavření paralelního pracovního vztahu).

Tyto a další aspekty vysokoškolského prostředí mohou přinášet komplikace do pracovního vztahu akademických pracovníků (profesoři, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektori a pracovníci podílející se na pedagogické činnosti), přičemž jihomoravský inspektorát práce již zaznamenal podněty ke kontrole především

nezákonného opakování pracovních poměrů na dobu určitou, které může mít za následek při uplatnění nároku zaměstnancem obligatorní změnu smluvního vztahu na dobu neurčitou (§ 39 odst. 5 zákoníku práce).

Zákoník práce v aktuálním znění obecně stanoví, že doba trvání pracovního poměru na dobu určitou mezi stejnými smluvními stranami nesmí přesáhnout 3 roky a ode dne vzniku prvního pracovního poměru na dobu určitou může být opakována nejvýše dvakrát. Za opakování pracovního poměru na dobu určitou se považuje rovněž i jeho prodloužení (§ 39 odst. 2).

Pro odchýlení od tohoto postupu je třeba odkázat zejména u déle trvajících pracovních smluv na speciální úpravu neomezeného řetězení pracovních poměrů akademických pracovníků vymezenou do 31. 12. 2009 v zákoně o vysokých školách (§ 70 zákona č. 111/1998 Sb.). S účinností od 1. 1. 2010 bylo možné sjednat pracovní poměr s časovým omezením nejvýše dvakrát za sebou na dobu 2 až 5 let. Od 1. 1. 2012 byla zvláštní úprava pracovních poměrů na dobu určitou ve vysokoškolském zákoně zrušena, kdy od tohoto data se pracovní poměry akademiků včetně jejich prodloužování řídí zákoníkem práce (§ 39). Dle přechodných ustanovení téhož předpisu se zároveň k předchozím opakováním pracovního poměru nepřihlíží. Takto měly a stále mají vysoké školy možnost příslušným zaměstnancům prodloužit pracovní poměr dle okolností ještě dvakrát nejvýše o celkových 6 let.

Z kontrolní praxe je patrné, že vysokoškolské zaměstnavatelé v některých případech legitimně využili oprávnění uvedené v ust. § 39 odst. 4 zákoníku práce, kdy při existenci důvodů spočívající ve zvláštní povaze práce, na jejichž základě nelze na zaměstnavateli spravedlivě požadovat, aby zaměstnancům navrhl založení

Z kontrolní praxe je patrné, že vysokoškolské zaměstnavatelé v některých případech legitimně využili oprávnění uvedené v ust. § 39 odst. 4 zákoníku práce, kdy při existenci důvodů spočívající ve zvláštní povaze práce, na jejichž základě nelze na zaměstnavateli spravedlivě požadovat, aby zaměstnancům navrhl založení

pracovního poměru na dobu neurčitou (typicky „pracovníci na projektech“), nepostupují podle obecného pravidla, ale po dohodě s odborovou organizací upravili bližší vymezení těchto důvodů a pravidel jiného postupu zaměstnavatele při sjednávání a opakování pracovního poměru na dobu určitou a okruh dotčených zaměstnanců.

Jak se vysoké školy vypořádají s během doby určité již opakovaně prodloužených pracovních poměrů bez další možnosti prolongace zejména pedagogické části úvazků akademiků, u kterých nelze s jistotou odkazovat na uplatnění uvedené výjimky, se teprve ukáže. Rozhodně lze ale očekávat zvýšený počet dotazů

i podnětů k prošetření postupu vysokých škol v této specifické oblasti.

Mgr. Daniel Menšík
inspektor oddělení inspekce PVP
Oblastní inspektorát práce
pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj

ZKUŠENOSTI Z KONTROL BEZPEČNOSTI PRÁCE PŘI PRÁCI V LESE

V rámci hlavního úkolu bylo v roce 2017 v České republice v oblasti lesnictví provedeno 226 kontrol, při kterých bylo zjištěno 392 nedostatků. Evidováno je 13 závažných pracovních úrazů a čtyři smrtelné pracovní úrazy.

Z praxe vyplývá, že situace v lesnictví se zlepšuje převážně v oblasti používání osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen OOPP), a to i díky kontrolám, které jsou v terénu prováděny. Nejčastěji se proto setkáváme se špatnými pracovními postupy při kácení stromů, kdy směrový řez a hlavní řez bývají v jedné rovině, není ponechán nedořez, není správně zhodnocen zdravotní stav káceného stromu atd. Závady vyplývají z nezkušenosti lesních těžařů. Situaci komplikuje fakt, že se v dnešní době jedná o volnou živnost. Těžba dříví je totiž řemeslo jako každé jiné, a stejně jako u ostatních řemesel i tady je důležité naučit se specifika a správné pracovní postupy při kácení dříví pod dlouhodobým odborným vedením. Lesnická učiliště sice stále nabízejí obor lesní těžař, avšak v dnešní době jej každoročně ukončí jen pár absolventů, ze kterých sotva polovina zůstane pracovat v lesnictví. Řešením nejsou ani kurzy, které OSVČ často absolvují, protože nemohou lesnická učiliště plně nahradit.

Jako příklad uvádím pracovní postup, při kterém došlo k pracovnímu úrazu zaměstnance s hospitalizací delší než pět dní, kdy zaměstnanci byli pověřeni skácet topoly u obecního rybníčku v jedné nejmenované obci. Zaměstnanec pověřený kácením stromů byl pro tyto účely řádně proškolen a vybaven OOPP. Jednalo se o stromy napadené hnilobou s průměrnou šířkou kmene 150 cm na pařezu a výškou zhruba dvanáct metrů. Stromy byly nejdříve odvětčovány pomocí lan a plošiny a kráceny asi na polovinu jejich délky. Poté byly zhruba šestimetrové kmeny pokáceny a naloženy pomocí kolového nakladače CS 920 na odvozní soupravu a odvezeny k dalšímu zpracování do sousední obce. Takto zaměstnanci postupovali celé dopoledne.

Mezi stromy určenými ke kácení byl i topol silně napadený hnilobou, který měl průměr 151 cm na pařezu. Špatný zdravotní stav stromu byl zřejmý již při odvětování a krácení jeho kmene, kde byla viditelná dutina zasahující celý kmen. Se stromem si zaměstnanec pověřený kácením nevěděl rady, a proto se domluvil s řidičem kolového nakladače na následující pracovní postup, který byl zdrojem pracovního úrazu obsluhy kolového nakladače. Řidič kolového nakladače měl vidlemi nakladače zajistit kmen v jeho dolní třetině a počkat, až zaměstnanec pověřený kácením dořízne kmen. Poté se měl nakladačem do kmene topolu opřít tak, aby spadl do požadovaného směru kácení. Zaměstnanec pracující s motorovou

řetězovou pilou nepostupoval dle stanovených pracovních postupů, neprovedl směrový zářez, hlavní řez a neponechal nedořez. Uřízl kmen rovně, kdy řez vedl směrem ke kolovému nakladači. Kmen se tak ihned po dořiznutí začal kácet doleva a řidič kolového nakladače neměl dostatek času na nastalou situaci zareagovat. Padající kmen topolu strhl kolový nakladač i s řidičem na bok, a tím způsobil pracovní úraz obsluhy kolového nakladače.

Tento příspěvek je pro Zpravodaj SÚIP zkrácen. Celý článek je k dispozici na www.suip.cz (rubrika Zpravodaj, číslo 2/2018) a www.bozpinfo.cz.

Ing. Naďa Kazdová
inspektorka oddělení inspekce BOZP
Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj
a Pardubický kraj

MINIMÁLNÍ A ZARUČENÁ MZDA Z POHLEDU INSPEKCE PRÁCE

Minimální mzda jako absolutně nejnižší přípustná výše odměny za práci vykonanou zaměstnancem pro zaměstnavatele se v České republice uplatňuje již od roku 1991 jako nástroj sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zaměstnance. **Zaručená mzda** stanoví nejnižší cenu práce zaměstnance s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost zaměstnancem vykonávané konkrétní práce, přičemž od roku 2007 nahradila institut „minimálních mzdových tarifů“. Vedle minimální mzdy se jedná o další nástroj k ochraně zaměstnanců před nepřiměřeně nízkými mzdami a platy. Minimální a zaručenou mzdu upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“) a nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí (dále jen „NV“), ve znění pozdějších předpisů.

Správně porozumět pojmu **zaručená mzda** je obtížné jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele. Dlouhodobé zkušenosti z poradenské a kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce a jeho oblastních inspektorátů práce prokazují, že jsou v praxi situace, kdy řada zaměstnavatelů pojmy minimální mzda a zaručená mzda nerozlišuje a tvrdí zaměstnancům, že musí zaručit pouze minimální mzdu, přičemž někteří netuší, že jednají v rozporu s platnou právní úpravou. Jiní tak činí zá-

měrně a prokazují, že zaměstnanec vykonává pouze práci zařazenou do nižší či nejnižší skupiny prací, než by jim náleželo podle skutečně zaměstnavatelem požadované práce. Důvodem pro nesprávné zařazení práce zaměstnance do odpovídající skupiny prací bývá i nesprávná interpretace textu přílohy NV, který není vždy jednoznačný, zvláště pak pro laika.

Právní povědomí řady zaměstnavatelů (nebo alespoň tito se tak tváří) týkající se zejména institutu nejnižší úrovně zaručené mzdy je dlouhodobě na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast ze strany zaměstnavatelů je tak poměrně častým jevem (v roce 2017 bylo zjištěno více než 280 porušení). Rovněž změny výše minimální mzdy a jednotlivých nejnižších úrovní zaručené mzdy mohou vytvářet nežádoucí prostor pro porušování předmětných předpisů, ať již vědomé, nebo vyplývající z nedostatečné znalosti právní úpravy v této oblasti.

V uvedené souvislosti se inspekce práce setkává dennodenně s dotazy a s žádostmi o zařazení konkrétní práce do skupiny prací a je nutné opakovaně informovat veřejnost (jak zaměstnance, tak zaměstnavatele), že povinnost zařadit práci zaměstnance do konkrétní skupiny prací je povinností zaměstnavatele, který práci po zaměstnanci požaduje, nikoliv inspekce práce, která v rámci poradenství k tomu není nejenže ze zákona kompetentní, ale ani nemá k tomu potřebné informace a podklady. Jedině kontrola inspekce práce může zjistit, zda zaměstnavatel postupuje zákonně, či nikoliv, a za zjištěné nedostatky v této oblasti může uložit pokutu až do výše 2 milionů korun.

Státní úřad inspekce práce kontrolní činností působí v této oblasti preventivně, a to jak poradenskou činností, tak i cestou represe, která v této oblasti je dlouhodobě zásadní a neodmyslitelnou součástí činnosti inspekce práce, neboť oblast odměňování vnímají zaměstnanci logicky jako jeden z nejdůležitějších aspektů svého pracovněprávního vztahu.

Mgr. Ludmila Hájková, úsek inspekce PVP
Státní úřad inspekce práce

BEZPEČNÝ PODNIK

Osvědčení „Bezpečný podnik“ aktuálně získaly tyto firmy (slavnostní předání 29. 5. 2018 v Opavě)

Podruhé:

- ENERGETIKA TŘINEC, a.s., se sídlem v Třinci
- MBtech Bohemia s.r.o., se sídlem v Plzni
- OEZ s.r.o., se sídlem v Letohradu

Potřetí:

- VODÁRNA PLZEŇ a.s., se sídlem v Plzni

Posedmé:

- Metrostav a.s., se sídlem v Praze
- MP Krásno, a.s., provozovna Valašské Meziříčí

www.suip.cz

SMRTELNÝ PRACOVNÍ ÚRAZ NA STAVENIŠTI PŘI SESTUPOVÁNÍ PRACOVNÍKA Z VÝŠKY DVOU METRŮ PO ŽEBŘÍKU

Pracovní úraz se stal na konci roku 2017 na staveništi, kde pracovníci prováděli práce z prvního patra dočasné stavební konstrukce – systémového lešení (dále jen „lešení“). Lešení bylo namontováno u betonové zdi a mělo pouze jedno pole, jedno patro. Patro lešení bylo složeno ze systémových podlah bez výlezu a bylo ve výšce 2 metrů nad okolní úrovní. Lešení mělo osazeno pouze podélné zábradlí. Vedle tohoto lešení měli pracovníci přistavený žebřík, který používali pro přístup na první patro lešení.

Jednalo se o jednoduchý hliníkový žebřík, který byl dlouhý 3,5 metru a měl 12 příček. Žebřík byl opřený o zeď, u které bylo namontováno lešení. Pracovníci používali žebřík k výstupu a sestupu na první patro lešení tak, že po žebříku vystoupili do úrovně podlahy prvního patra lešení ve výšce 2 metrů a z žebříku přešli na lešení a opačně.

Pracovníci měli žebřík postavený na betonové podlaze a byl volně opřený o zeď. Žebřík neměl na svých bočních osazených patkách a stál přímo na svých hliníkových bočnicích.

Pracovník, který prováděl práce na prvním patře lešení, chtěl z lešení sestoupit dolů po žebříku. Vstoupil z podlahy prvního patra lešení na žebřík a ve chvíli, kdy po žebříku začal sestupovat dolů, došlo k tomu, že se s ním žebřík začal převracet na stranu směrem od lešení. Žebřík i s pracovníkem se převrátil na stranu tak, že svými horními konci se stále dotýkal zdi

a sunul se po této zdi a následně došlo k tomu, že pracovník i s žebříkem upadl na zem.

Po pádu byl zraněný pracovník převezen do nemocnice, kde po několika dnech na následky svého zranění zemřel.

Se zaměstnavatelem zraněného byla zahájena kontrola a byl sepsán protokol o kontrole. Provedenou kontrolou příčin a okolností uvedeného pracovního úrazu Oblastním inspektorátem práce pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj bylo v přímé souvislosti se vznikem tohoto úrazu zjištěno porušení právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce.

Tato událost je ukázkou toho, že k smrtelnému pracovnímu úrazu pádem z malé výšky může dojít i během činnosti, kde to nikdo nepředpokládá a kde se práce podobným způsobem provádějí běžně.

Zhotovitelé prací by neměli zapomínat na to, že staveniště je jedno z nejrizikovějších pracovišť, kde se stále setkáváme s podobnými pracovními úrazy, ke kterým dochází za podobných okolností a s různými vážnými následky.

Ing. Petr Polách
inspektor oddělení inspekce II – BOZP
Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj
a Olomoucký kraj